

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСЦЕНУВАНЬ ЗЛОЧИННИХ ПОДІЙ

Вітрук В. В.

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 081 – Право*

Чернівецький юридичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник: Поцілуйко В. М.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри юриспруденції

Чернівецький юридичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Одним зі способів протидії діяльності правоохоронних органів із боротьби зі злочинністю є інсценування злочинних подій. Його негативне значення полягає в тому, що інсценування гальмує процес досудового розслідування, подовжуючи строки розслідування та ускладнюючи роботу слідчих, спрямовану як на розкриття злочинів, так і на встановлення об'єктивної істини, а у деяких випадках призводить до судової помилки [1, с. 272].

У криміналістиці дослідженню способів інсценування злочинних подій і методиці його виявлення та викриття присвячена значна увага вчених, які по-різному визначають його поняття. Так, розглядаючи інсценування як один зі способів приховування злочинів, О.В. Гусева характеризує його як штучне створення картини іншої події, що не відповідає кримінальній [2, с. 108-109]. Схоже визначення наводять А.В. Мировська та А.О. Конончук, на думку яких інсценування являє собою створення на місці події зацікавленою особою (особами) обстановки, що не відповідає події, яка в дійсності мала місце [1, с. 272]. Більш чітко визначення поняття інсценування формують Ю.П. Аленін та В.В. Тіщенко, які розуміють під ним умисне створення злочинцем доказів, які у своїй сукупності утворюють обстановку, характерну для певної, бажаної злочинцем події [3, с. 43].

Інсценуванню злочинних подій притаманна власна мета, яку переслідує злочинець у процесі її приховування вчиненого ним злочину. Мета інсценування, як відзначає С.Г. Помазан, підтвердити помилкову

версію злочинця, яка для нього нейтрально пояснює причину, характер і обставини події, що розслідується [4, с. 199]. Злочинець спрямовує свою посткримінальну поведінку на обрання варіантів інсценування та формування поведінки, які б забезпечували переконання слідчого у правильності висунутої ним версії події, яка відбулася. У ході здійснення інсценування злочинних подій злочинці вдаються до штучного створення матеріальних слідів, у тому числі й залучають інших осіб для підтвердження автентичності таких слідів і посилення впливу на слідчого. Зокрема, у слідчій діяльності існує достатня кількість випадків, коли виконавці інсценування повідомляють органу досудового розслідування про виявлення ними ознак учиненого злочину (наприклад, звертаються із заявою про крадіжку певних речей) або про припущення щодо можливого вчинення злочину, які виникли у них (наприклад, звертаються із заявою про зникнення людини). Як вказує В.В. Семенов, необхідно пам'ятати, що в основі інсценування місця події лежить не лише рефлексивне мислення, а й рефлексивне управління, що дозволяє керувати уявними процесами, а отже, діями конфліктної сторони. Таким чином, за наявності інсценування злочинець може рефлексивно управляти слідчим у процесі огляду ним місця події. При цьому вбивця має на меті ввести слідчого в оману щодо події, яка фактично відбулася на певному місці, викликати помилкове припущення про існування іншої події й у такий спосіб приховати істину. Інакше кажучи, особа, яка провадить розслідування, спрямовується злочинцем по вигідному для нього помилковому шляху [5, с. 2-3].

Із урахуванням наведеного, інсценування злочинних подій являє собою штучно створену злочинцем (у тому числі із залученням інших осіб) слідову обстановку, яка імітує відображення певної події та спрямована на формування в осіб, які здійснюють досудове розслідування цього діяння, бажаного для суб'єкта інсценування уявлення про розслідувану подію та їх спонукання до прийняття бажаного для них рішення по суті.

У криміналістиці інсценування злочинних подій прийнято класифікувати за декількома критеріями. Так, В.В. Аксьонов і В.В. Кожевников пропонують таку класифікацію інсценувань: 1) за суб'єктами інсценування: а) за допомогою учасників злочину; б) за допомогою інших осіб (на прохання злочинця чи за власною ініціативою або спільно зі злочинцем); 2) за місцем інсценування: а) на місці вчинення злочину; б) в іншому місці; 3) за часом здійснення інсценування: а) до вчинення злочину; б) під час вчинення злочину; в) після вчинення злочину; 4) за метою та об'єктом інсценування: а) приховування та інсценування злочину; б) приховування та

інсценування некримінальної події; в) з іншою метою чи інсценування окремих елементів події; 5) за змістом інсценування: а) інсценування матеріальних слідів на місці події; б) інсценування матеріальних слідів разом з реалізацією варіанта дезінформації внаслідок поведінки і повідомлення вигаданих відомостей [6, с. 119].

Теоретична і практична значимість наведеної класифікації є безсумнівною, оскільки вона охоплює достатню кількість класифікаційних критеріїв і дозволяє всесторонньо охарактеризувати різні види інсценувань злочинних подій. Водночас, запропонований вченими їх поділ за метою та об'єктом інсценування доцільно уточнити з метою більш повного врахування випадків інсценування, які існують у слідчій практиці. Зокрема, за вказаним критерієм інсценування доцільно класифікувати на такі види: 1) інсценування, спрямовані на приховування події вчиненого злочину; 2) інсценування, спрямовані на приховування окремих елементів вчинення злочину (іншого мотиву, іншого місця, іншого часу тощо); 3) інсценування некримінальної події; 4) інсценування злочинної події, якої не було в дійсності.

Література:

1. Мироська А.В. Конончук А.О. Виявлення ознак інсценування під час розслідування злочинів. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології: матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції* (м. Київ, 22 листопада 2018 року) / ред. кол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2018. С. 241-243.

2. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2 / А.Ф. Волобуєв, О.В. Одерій, Р.Л. Степанюк та ін.; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва, Р.Л. Степанюка, В.О. Малярвої. Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2018. 312 с.

3. Аленин Ю.П., Тіщенко В.В. Особливості розслідування тяжких злочинів проти особи. Одеса: АТ «Бахва», 1996. 112 с.

4. Помазан С.Г. Інсценування як способи приховування умисних вбивств, які вчинені через необережність. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 1. С. 198-203.

5. Семенов В.В. Створення уявної моделі інсценування при приховуванні вбивств. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2. С. 1-9. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/63585/59049>.

6. Аксьонов В.В., Кожевников В.В. До проблеми встановлення факту інсценування злочинів. *Криміналістичний вісник*. 2017. № 1. С. 117-123.